

Kopja Informali ta' Sentenza

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH R. MICALLEF**

Seduta tas-7 ta' Mejju, 2010

Citazzjoni Numru. 157/2009

LAMBUSA MARITIME COMPANY LIMITED (C-39329)

VS

FREIGHTZONE (MALTA) LIMITED (C-26361)

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors Mañluf imressaq fid-19 ta' Frar, 2009, li bih u għar-raġunijiet hemm imsemmija, l-kumpannija attriċi talbet li din il-Qorti (a) ssib li l-kumpannija attriċi garrbet danni minħabba li l-kumpannija mħarrka naqset li żżomm f'kundizzjoni tajba kunsinna ta' ħut li din tal-aħħar kellha tiegħu ħsieb tittrasporta minn Malta għal Ċipru f'Novembru tal-2008; (b) tillikwida d-danni mgarrbin mill-kumpannija

Kopja Informali ta' Sentenza

attriċi, jekk meħtieġ billi taħtar perit għal dan il-għan; (ċ) tikkundanna lill-kumpannija mħarrka tħallasha d-danni hekk likwidati; (d) issib li l-kumpannija mħarrka għandha tħallasha s-somma ta' erbat elef mija u tlieta u disgħin euro (€ 4,193) rappreżentanti depożitu mħallas fuq *containers* li l-kumpannija mħarrka kellha tħallasha lura; u (e) tikkundanna lill-kumpannija mħarrka tħallas is-somma ta' erbat elef mija u tlieta u disgħin euro (€ 4,193) bħala rifużjoni hekk minnha dovuta. Talbet ukoll l-ispejjeż;

Rat id-degriet tagħha tat-3 ta' Marzu, 2009, li bih ordnat in-notifika lill-kumpannija mħarrka u tat direttivi lill-kumpannija attriċi dwar it-tressiq tal-provi min-naħa tagħha;

Rat it-Tweġiba Maħlufa mressqa mill-kumpannija mħarrka fil-25 ta' Marzu, 2009, li biha laqgħet għall-azzjoni attriċi billi, b'mod preliminari, eċċepiet il-ġudikat. Fil-mertu, laqgħet billi ċaħdet għal kollox il-pretensjonijiet tal-kumpannija attriċi jew li kien hemm xi ftehim kif allegat. Ċaħdet ukoll kull responsabbiltà' dwar iż-żamma tal-kunsinna tal-ħut u dwar it-talba għar-rifużjoni tad-depożitu tal-*containers* billi qalet li mhix il-kontradittriċi legittima tal-pretensjoni attriċi f'dan ir-rigward;

Rat il-provi dokumentali mressqa mill-partijiet, magħduda magħhom ix-xhieda mressqa bil-meżż tal-affidavit;

Rat id-degriet tagħha tad-19 ta' Novembru, 2009, li bih ordnat li qabel kull ħaġa oħra kellha ssir it-trattazzjoni tal-eċċezzjoni preliminari dwar il-ġudikat;

Semgħet ix-xhieda mressqa mill-kumpannija attriċi;

Semgħet it-trattazzjoni tal-avukati tal-partijiet dwar l-eċċezzjoni tal-ġudikat;

Rat l-atti tal-kawża;

Rat id-degriet tagħha tal-15 ta' April, 2010, li bih ħalliet il-kawża għas-sentenza dwar l-imsemmija eċċezzjoni preliminari;

Ikkunsidrat:

Illi din hija kawża ta' danni mgarrba u rifużjoni ta' ħlas magħmul b'depożitu akkont. Il-kumpannija attriċi tgħid li kienet daħlet fi ftehim mal-kumpannija mħarrka għall-ġarr ta' merkanzija (ħut) lejn pajjiż ieħor u ħallset depożitu għal tali ġarr. Tgħid li bi ħtija tal-kumpannija mħarrka, l-ħut ma nżammx fil-kesħa u tħassar u b'hekk hi ġarrbet danni minħabba n-nuqqasijiet tal-kumpannija mħarrka. Trid li tagħmel tajjeb għal din il-ħsara u li l-kumpannija mħarrka tħallasha lura somma rappreżentanti depożitu mħallas b'rabta ma' użu ta' *containers*;

Illi għal din l-azzjoni, l-kumpannija mħarrka tilqa' billi tgħid li l-kwestjoni mqanqla mill-kumpannija attriċi ma tistax titqajjem aktar minħabba li dwarha hemm sentenza mogħtija bejn l-istess partijiet u li illum saret ġudikat. Fil-mertu, ċaħdet xi ħtija dwar dak li tilminta minnu l-kumpannija attriċi u li, dwar id-depożitu għall-*containers*, ma kinitx il-persuna li messha tkun imfittxija għar-rifużjoni;

Illi din is-sentenza qiegħda tingħata dwar l-eċċezzjoni tal-ġudikat;

Illi bħala fatti rilevanti li joħorġu mill-atti jirriżulta li l-kumpannija attriċi taħdem fil-qasam tal-esportazzjoni ta' ħut li jinxtara mingħand sajjeda Maltin biex jinbiegħ b'irkant barra minn Malta u hija żżomm kummissjoni fuq il-prezz li jinġieb¹. Għal żmien, kienet tinqeda bis-servizzi tal-kumpannija mħarrka biex il-ħut jintbagħat barra minn Malta. F'Novembru tal-2008, l-attriċi ħadet ħsieb tibgħat barra minn Malta kunsinna ta' 'l fuq minn elf u ħamsin kilogramm ħut għal kumpannija kunsinnatarja f'Larnaca, f'Ċipru². Inqdiet bis-servizzi tal-kumpannija mħarrka u ħallsitha s-somma ta' elf tliet mija u għoxrin euro (€ 1,320) b'*cheque*. Fil-każ ta' dik il-kunsinna, l-ħut kien intbagħat barra minn Malta imma ġarrab ħsara u tħallas prezz

¹ Affidavit ta' Angelik Mifsud f'pag. 19 tal-proċess

² Dokti "E" u "F", f'pag. 26 – 7 tal-proċess

anqas minn dak li kien jingieb kieku l-ħut wasal f'kundizzjoni tajba. Il-kumpannija attriċi tgħid li dan seħħ bi ħtija tal-kumpannija mħarrka;

Illi f'Novembru tal-2008, il-kumpannija mħarrka kienet fetħet kawża kontra l-kumpannija attriċi bil-proċedura sommarja speċjali³ għall-ħlas ta' bilanċ ta' *freight forwarding* u servizzi minnha mogħtijin lill-istess kumpannija attriċi bejn Ġunju u Ottubru ta' dik is-sena. F'parti mill-prospett dwar il-bilanċ lilha dovut⁴, il-kumpannija mħarrka għaddet ukoll il-ħlas ta' elf tliet mija u għoxrin euro (€ 1,320) li kien sarilha mill-kumpannija attriċi. Il-kawża nqatgħet fis-17 ta' Frar, 2009⁵, fil-kontumaċja tal-kumpannija attriċi. Il-kumpannija attriċi ħallset is-somma kanonizzata⁶. Jumejn wara li ngħatat dik is-sentenza, il-kumpannija attriċi fetħet din il-kawża;

Illi għal dak li jirrigwarda l-konsiderazzjonijiet legali dwar l-eċċezzjoni tal-ġudikat jingħad minnufih li eċċezzjoni bħal din tirnexxi biss jekk kemm-il darba jkunu jirriżultaw l-elementi magħrufa wara li jsir tqabbil bejn it-talbiet magħmula f'din l-azzjoni u dawk li kienu saru fil-proċeduri li issa qiegħed jingħad li joħolqu x-xkiel tal-ġudikat. L-elementi magħrufa f'eċċezzjoni tal-ġudikat huma stabiliti mid-duttrina;

Illi illum il-ġurnata hemm qbil ġenerali kemm fid-dottrina u kif ukoll fis-sentenzi tal-Qrati dwar x'inhuwa meħtieġ biex l-eċċezzjoni tal-ġudikat tista' tintlaqa'. Tlieta huma l-elementi li jmisshom jiġu murija minn min iqanqal l-eċċezzjoni biex din isseħħ. Dawn l-elementi huma l-istess oġġett (*eadem res*), l-istess partijiet (*eadem personae*) u l-istess mertu (*eadem causa petendi*). Huwa siewi li wieħed iżomm quddiem għajnejh ukoll il-massima li biex dik l-eċċezzjoni tirnexxi jeħtieġ li t-tliet elementi jkunu jikkonkorru għax, fin-nuqqas, ma jistax jingħad li l-ħaġa hija l-istess (*nisi omnia concurrunt, alia res est*);

³ Rik. Nru. 1160/08GV

⁴ Ara paġġ. 44 – 5 tal-proċess

⁵ Paġġ. 55 – 6 tal-proċess

⁶ Xhieda ta' Angelic Mifsud 18.2.2010, f'paġ. 58 tal-proċess

Illi l-eċċezzjoni tal-ġudikat tissemma fl-artikolu 730 tal-Kodiċi tal-Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili bħala waħda li dwarha għandha tingħata deċiżjoni b'kap għaliha, ukoll jekk tinqata' flimkien mal-mertu fid-deċiżjoni aħħarija;

Illi, kif ingħad f'għadd ta' deċiżjonijiet, l-eċċezzjoni tal-ġudikat għandha bħala sisien tagħha l-interess pubbliku u hija maħsuba biex tħares iċ-ċertezza tal-jeddijiet li jkunu ġew definiti f'sentenza⁷, li tbiegħed il-possibilita' ta' deċiżjonijiet li jmorru kontra xulxin u li ttemm il-possibilita' ta' kwestjonijiet li jibqgħu miftuħa bi ħsara tal-jeddijiet stabbiliti bis-sentenza illi tkun ingħatat⁸;

Illi minħabba fil-fatt li dik l-eċċezzjoni timmira li twaqqaf azzjoni li jkun altrimenti jistħoqqilha tiġi meqjusa minn qorti, l-eċċezzjoni tal-ġudikat għandha tingħata interpretazzjoni dejqa, tant li, f'każ ta' dubju, l-ġudikant għandu jaqta' kontra dik l-eċċezzjoni⁹;

Illi, min-naħa l-oħra, dan il-prinċipju huwa mwiežen b'dak l-ieħor daqstant għaqli li, fejn kwestjoni tkun ġiet definita u trattata, s-sentenza ssir irrevokabbli jekk, wara li tiġi appellata jew ritrattata, tiġi konfermata; jew, jekk ma tiġix appellata jew ritrattata fiż-żmien li tippreskrivi l-liġi, ma ssir l-ebda proċedura oħra li tattakka lil dik is-sentenza.¹⁰ Dan il-prinċipju jissahha meta l-kwestjoni li dwarha tinfetaħ it-tieni kawża tkun diġa' teżisti fil-waqt li tingħata s-sentenza fl-ewwel kawża¹¹;

Illi ma jidherx li hemm xi kontestazzjoni bejn il-partijiet dwar l-element tal-identita' tal-persuni, li huwa huwa wkoll fundamentali u ta' siwi għall-eċċezzjoni daqs iż-żewġ elementi l-oħrajn. In-nuqqas tiegħu huwa biżżejjed biex jeskludi l-ġudikat għaliex min ma kienx preżenti fil-ġudizzju, u lanqas kien fih rappreżentat legittimament, ma

⁷ App. Kumm. 5.10.1992 fil-kawża fl-ismijiet *Herrera noe vs Cassar noe et* (Kollez. Vol: LXXVI.ii.489)

⁸ App. Ċiv. 28.6.1973 fil-kawża fl-ismijiet *Caterina Ġerada et vs Avukat Antonio Caruana* (mhix pubblikata)

⁹ Ara, per eżempju, App. Ċiv. 5.10.1998 fil-kawża fl-ismijiet *J. Camilleri vs L. Mallia* (Kollez. Vol: LXXXII.ii.305), u s-sentenzi hemm imsemmija

¹⁰ Ara P.A. 11.3.1949 fil-kawża fl-ismijiet *Cassar Parnis vs Soler* (Kollez. Vol: XXXIII.ii.344);

¹¹ P.A. GV 27.6.1995 fil-kawża fl-ismijiet *A.P. Farrugia noe vs T. Borg Reveille et* (Mhix pubblikata)

Kopja Informali ta' Sentenza

jistax jitqies marbut b'sentenza mogħtija u li għaddiet in ġudikat, ukoll jekk l-eżitu ta' dik is-sentenza ikun jiffavorih¹²;

Illi għalhekk jirriżulta li dan l-element tal-eċċezzjoni tal-ġudikat huwa soddisfatt;

Illi għal dak li jirrigwarda l-element tal-identita' tal-ħaġa huwa mfiesser li dan l-element jirreferi għall-oġġett li jiffirma t-talba, jiġifieri jirreferi għall-punt involut fil-kontroversja bejn il-partijiet. Huwa stabiliet li mhux meħtieġ li jkun hemm l-identita' assoluta bejn it-talba li tiffirma l-mertu tas-sentenza li saret ġudikat u t-talba fit-tieni kawża, għaliex hu meqjus biżżejjed li jkun hemm xebh f'tali punt kontrovers¹³. Dan jinkwadra ruħu f'dak li fid-duttrina huwa magħruf bħala l-*"giudicato esplicito"* u l-*"giudicato implicito"*¹⁴;

Illi minn dak li joħroġ minn qari tar-Rikors Maħluf, l-azzjoni hija waħda ta' danni u kif ukoll ta' rifużjoni ta' ammont imħallas bħala depożitu. Il-kumpannija attriċi tqiegħed iż-żewġ pretensjonijiet fil-qafas tar-rapporti kuntrattwali li kienu jeżistu bejnha u l-kumpannija mħarrka. Għalhekk, il-baži tal-pretensjonijiet attriċi hija l-inadempiment kuntrattwali u mhux id-delitt jew il-kważi delitt (akwiljan);

Illi fil-kawża li l-kumpannija mħarrka kienet fetħet kontra l-kumpannija attriċi tal-lum, il-pretensjonijiet kienu mibnija fuq servizzi mogħtijin sa Ottubru, 2008. Il-pretensjonijiet tal-kumpannija attriċi f'din il-kawża jinbnew fuq allegat kuntratt ta' trasport ta' kunsinna ta' ħut f'Novembru ta' dik is-sena. Il-kumpannija attriċi tgħid li l-ħlas ta' elf u tliet mija u għoxrin euro kien sar lill-kumpannija mħarrka dak inhar li qabbditha biex toħdilha ħsieb tispedixxi l-kunsinna tal-ħut lejn Ċipru, filwaqt li l-kumpannija mħarrka tiċħad li hija kienet tassew tqabbdet tagħmel dan u li dak il-ħlas

¹² App. Ċiv. 11.4.1958 fil-kawża fl-ismijiet *Grixti vs Schembri* (Kollez. Vol: XLII.i.198); u App. Ċiv. 5.2.1968 fil-kawża fl-ismijiet *Giuseppe Degabriele vs Frank Gulia et* (Mhix pubblikata)

¹³ P.A. 28.2.1946 fil-kawża fl-ismijiet *Abela vs Fenech* (Kollez. Vol: XXXII.ii.243) u App. Ċiv. 15.2.1954 fil-kawża fl-ismijiet *Tabone vs Mifsud et* (Kollez. Vol: XXXVIII.i.51)

¹⁴ Ara App. Inf. 28.11.2008 fil-kawża fl-ismijiet *Mario Camilleri et vs Mario Borġ pro et noe et*

Kopja Informali ta' Sentenza

kien jirrappreżenta biss fl-aspett akkont minn bilanċ li kien lilha dovut qabel dak inhar;

Illi, fid-dawl ta' din il-kontestazzjoni, madankollu, l-Qorti tqis li l-kumpanija m'harrka ma tistax tingqeda b'dak il-flus b'hal raġuni tajba biex toqtol il-pretensjonijiet dwar danni tal-kumpanija attriċi f'din il-kawża. Ir-res tal-kawża li dwarha ngħatat is-sentenza ta' qabel kienet il-bilanċ dovut lill-kumpanija m'harrka mill-kumpanija attriċi, iżda r-res li jsejjes l-azzjoni attriċi illum hija ċirkostanza li ma kienet bl-ebda mod maħsuba meta tressqet dik il-kawża jew determinata bis-sentenza li ngħatat. Il-fatt li l-kumpanija m'harrka tikkontesta bil-qawwa kollha li hija tassew li ngħatat inkarigu mill-kumpanija attriċi f'Novembru tal-2008, ma jikkostitwix minn issa raġuni li torbot lil din il-Qorti biex issib li l-kwestjoni kienet diġa' mistħarrġa jew inkluża fil-kawża ta' qabel;

Illi, fid-dawl ta' dak li ngħad qabel ukoll, fejn l-identita' tal-ħaġa li tintuża biex issejjes l-eċċezzjoni tal-ġudikat ma toħroġx daqshekk ċara, allura f'każ ta' dubju l-eċċezzjoni għandha titwarrab;

Illi għalhekk, il-Qorti ssib li dan l-element tal-eċċezzjoni taħt eżami ma jirriżultax;

Illi l-istess jista' jingħad dwar l-element tal-identita' tat-talba attriċi preżenti. Generalment, b'dan l-element wieħed jifhem u jirreferi għat-titolu jew kawżali li fuqhom jinbnew it-talbiet tal-kawża. Dwar dan il-punt inqalgħu għadd ta' diffikultajiet matul iż-żmien dwar it-tifsira xierqa li jmissha tingħata lill-frażi l-"istess kawżali" (*eadem causa petendi*), l-iżjed dwar kemm għandha titwessa' t-tifsira tal-identita' bejn dak li jkun ġie deċiż u dak li jkun qiegħed jintalab fit-tieni kawża. Huwa tassew ovvjw li l-eċċezzjoni tal-ġudikat tintrabat ma' l-eżistenza ta' sentenza; il-kwestjoni hija jekk tintrabatx biss mal-parti dispożittiva tagħha (fil-kliem strettament użati mill-ġudikant fl-ewwel sentenza) jew inkella jekk tintrabatx ukoll mal-konsiderazzjonijiet jew motivazzjonijiet li jintagħmlu u li jwasslu għal dik is-sentenza;

Illi l-Qorti tosserva li ġie wkoll għadd ta' drabi mfiesser li l-ġudikat isir japplika mhux biss dwar dak li jkun ġie espressament dibattut fil-kawża li s-sentenza tagħha titqiegħed bħala l-bażi tal-eċċezzjoni tal-ġudikat, imma japplika wkoll dwar dak li messu jew seta' ġie diskuss u ma jkunx ġie diskuss mill-parti li kellha interess li tiddiskutih. Il-bidla jew differenza fil-mottivi tal-*causa petendi* fit-tieni proċediment ma jgħibx fix-xejn il-ġudikat¹⁵;

Illi din il-Qorti fittxet l-għejjun ta' dritt li minnhom ħarġet u xxettlet id-duttrina tal-ġudikat f'dan ir-rigward, b'mod partikolari dak li jgħallmu l-awturi Aubry, Rau u Laurent. M'huwix għalhejn li l-liġi tipprovdi¹⁶ li s-sentenza għandha tkun motivata u li jingħataw ir-raġunijiet li fuqhom il-Qorti tkun sejsset id-deċiżjoni tagħha. Huwa minħabba dawk ir-raġunijiet li wieħed jista' jifhem x'ikun wassal lill-Qorti taqta' l-kawża kif fil-fatt qatgħetha. Kien għalhekk li jingħad li d-dispożittiv ta' sentenza m'għandux jittieħed separatament mill-motivat, imma għandu jiġi minn dan definit u spjegat¹⁷;

Illi dan it-tagħlim ġie mfiesser u mtenni wkoll b'mod ċar ħafna fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell tas-**26 ta' Mejju, 1967** fil-kawża fl-ismijiet *Grima vs Fava et*¹⁸ li għaliha u r-rassenja ta' ġurisprudenza msemmin fiha ssir riferenza;

Illi, fil-qosor jingħad li, jekk bejn it-talbiet tat-tieni kawża u dak li ġie deċiż fl-ewwel kawża jkun hemm kontradizzjoni u impossibilita' ta' ko-eżistenza, allura jirrikorri r-rekwiżit tal-identita' tal-oġġett¹⁹ li jikkostitwixxi dan l-element kostitutiv tal-eċċezzjoni tal-ġudikat;

Illi jekk wieħed iqis li s-sentenza li l-kumpannija mħarrka tistrieħ fuqha biex issostni l-eċċezzjoni tagħha ma fiha l-ebda konsiderazzjonijiet jew motivazzjonijiet elaborati,

¹⁵ Ara P.A. FGC 4.6.1999 fil-kawża fl-ismijiet *Cole Foods Limited vs Accent Clear Traders Company Limited* (mhix pubblikata) u l-għadd ta' sentenzi hemm imsemmija

¹⁶ Art. 218 tal-Kap 12;

¹⁷ Ara App. Civ. 25.4.1938 fil-kawża fl-ismijiet *Sciberras Trigona vs Sammut et* (Kollez. Vol: XXX.i.131); App. Civ. 31.3.1952 fil-kawża fl-ismijiet *Borġ vs Farruġia* (Kollez. Vol: XXXVI.i.76) u App. Civ. 12.5.1958 fil-kawża fl-ismijiet *Testaferrata Boniçi utrinque* (Kollez. Vol: XLII.i.287)

¹⁸ Kollez. Vol: LI.i.325

¹⁹ Ara App. J. *Camilleri vs L. Mallia* (Kollez. Vol: LXXXII.ii.305) fuq imsemmija.

Kopja Informali ta' Sentenza

imma biss itteni li, fin-nuqqas ta' konteatazzjoni, tilqa' t-talba kif dedotta, qajla jista' jingħad li dak li ġie determinat kien aktar minn ddak li ntab. Dak li ntab kien biss il-ħlas ta' kreditu dovut sa data partikolari. Dik id-data partikolari kienet data li ma taqbadx fiha ż-żmien meta allegatament seħħet il-ġrajja li fuqha l-kumpannija attriċi f'din il-kawża tibni l-azzjoni tagħha;

Illi għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti ssib li jonqos ukoll it-tielet element meħtieġ biex tirnexxi l-eċċezzjoni taħt eżami;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi billi:

Tiċħad l-eċċezzjoni preliminari tal-ġudikat imqajma mill-kumpannija mħarrka, **bl-ispejjeż kontra tagħha**, għaliex ma jirrizultawx ir-rekwiziti meħtieġa biex tista' tintlaqa'; u

Tordna li s-smiġħ tal-kawża jitkompla bil-ġbir tal-provi fil-mertu.

Moqrija

< Sentenza In Parte >

-----TMIEM-----